# Bevorderen geletterdheid in Borger-Odoorn

## Jaarplan 2021

# *KLOPPEN*

*het is zó vanzelfsprekend*
*dat ik liever niet spreek*
*zodat niemand me uitlacht*
*omdat niemand dan weet*

*dat ik eigenlijk amper*
*gewoon eigenlijk niet*
*alle woorden zie, die jij*
*in deze letters ziet*

*onze taal is een deur*
*en dicht zal ie blijven*
*van buiten én binnen*
*zonder lezen en schrijven*

**Gedicht van Derek Otte**,
Stadsdichter Rotterdam &
Ambassadeur Week van de Alfabetisering

# Inhoud

1. Gemeente Borger-Odoorn aanpak Laaggeletterdheid ..... 3
**1.1 Inleiding** ..... 3
**1.2 Belang** ..... 3
**1.3 Landelijk en lokaal** ..... 4
**1.4 Relatie sociaal domein** ..... 5
**1.5 Terugblik op 2020** ..... 5
**1.6 Doelstelling** ..... 6
2. Doelgroep ..... 7
**2.1 Hoe proberen we de doelgroep te bereiken?** ..... 7
3. Wat doen we preventief? ..... 12
4. Hoe geven we de samenwerking vorm? ..... 14
5. Taalvrijwilligers en –ambassadeurs ..... 15
6. Acties in 2021 ..... 15
Bijlagen ..... 17

# 1. Gemeente Borger-Odoorn aanpak Laaggeletterdheid

## 1.1 Inleiding

Tien jaar geleden begonnen we in Borger-Odoorn met het signaleren van laaggeletterdheid. In 2011 is de nota 'Eh.. Bril vergeten' verschenen. De strekking van deze nota is dat laaggeletterdheid ook in Borger-Odoorn voor komt, soms vaker dan we dachten. Verder betekent het niet goed lezen en schrijven dat mensen achterblijven in ontwikkeling. In 2012 is daarom een eerste plan van aanpak opgesteld. In 2012 is ook het landelijke samenwerkingsprogramma 'Taal voor het Leven' opgezet door Stichting Lezen en Schrijven (in opdracht van de ministeries van OCW, SZW en VWS). De focus binnen het project lag op het bereiken van de doelgroep en het beter communiceren met de doelgroep.

In maart 2015 kondigden de ministeries van OCW, SZW en VWS het gezamenlijk actieprogramma 'Tel mee met Taal' aan. Dit programma gaf aan hoe laaggeletterdheid in de komende jaren moest worden aangepakt. Het programma is inmiddels verlengd en voor de periode 2021-2024 zijn de drie doelstellingen van de vervolgaanpak:

1. Meer mensen aan de slag met taal, rekenen en digitale vaardigheden;
2. Weten wat werkt;
3. Goede hulp in elke gemeente.

Naast de landelijke inzet op laaggeletterdheid bundelen de gemeenten Borger-Odoorn, Coevorden, De Wolden, Emmen, Hoogeveen en Midden-Drenthe ook hun krachten in een regionale aanpak. Een regionale taalaanpak kan helpen om winst te boeken in termen van tijd, kwaliteit, continuïteit en geld. In het regionale plan 'Aanpak Laaggeletterdheid 2020-2024 arbeidsmarktregio Drenthe', staan de gezamenlijke plannen beschreven.

Dit Jaarplan 2021 en de huidige aanpak en taalsamenwerking zijn gebaseerd op 'Taal voor het leven', de regionale doelen uit het Educatieplan en de conclusies uit het evaluatierapport laaggeletterdheid 2017-2020. Dit jaarplan bestaat uit de beoogde maatschappelijke effecten en de activiteiten voor 2021.

## 1.2 Belang

In de gemeente Borger-Odoorn is 11 tot 14% van de volwassenen laaggeletterd. Dat betekent dat zij een taalniveau 2F of lager hebben. Het aantal laaggeletterden is daarmee hoger dan het Drentse gemiddelde.

Onderzoek toont aan dat geletterdheid er voor zorgt dat mensen zelfredzamer, sociaal actiever en gelukkiger zijn. Het begrip geletterdheid omvat luisteren, spreken, lezen, schrijven, gecijferdheid en het kunnen gebruiken van alledaagse technologie om te communiceren en om te gaan met informatie. Laaggeletterden hebben zoveel moeite met deze basisvaardigheden dat hun dagelijks functioneren hierdoor belemmerd wordt. De problematiek van laaggeletterdheid doet zich voor bij een grote en diffuse doelgroep. Ook valt het vaak samen met andere problemen, zoals werkloosheid, gezondheidsproblemen en schulden.

**1.3 Landelijk en lokaal**

Stichting Lezen & Schrijven is in 2004 opgericht om laaggeletterdheid te helpen voorkomen en verminderen. De stichting doet dit door het onderwerp publiekelijk te bespreken, concrete projecten te starten en de krachten te bundelen tussen overheid, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties.

In de provincie Drenthe is een Bondgenootschap voor geletterdheid opgericht waarin gemeenten, maatschappelijke partners en werkgevers het onderwerp op de agenda zetten. De aanpak van laaggeletterdheid staat ook op de agenda van de Arbeidsmarktregio Drenthe (AMRD), mede omdat de middelen voor volwasseneducatie met ingang van 2015 terechtkwamen bij de centrumgemeente Emmen. In 2020 is een nieuw, regionaal educatieplan vanuit de AMRD opgesteld voor de periode 2020-2024. Onze lokale doelstellingen zijn gebaseerd op de regionale doelen uit dit plan. In oktober 2020 is door het bestuur van de Arbeidsmarktregio Drenthe ingestemd met het regionaal plan. Het plan is door contactgemeente Emmen ingediend bij het Ministerie van OCW.

Voortbouwend op wat al is bereikt zijn door de gemeenten binnen de AMRD de volgende ambities voor 2024 uitgesproken:

- Er is in alle gemeenten een doelmatige(r) aanpak van laaggeletterdheid gerealiseerd als onderdeel van het sociaal domein;
- Het aantal deelnemers is toegenomen van 6% (1.500) naar 8% (2.000) van het aantal (25.000) laaggeletterden in de AMRD;
- Het aandeel laaggeletterde deelnemers met Nederlands als eerste (moeder)taal (NT1) is significant gestegen van ongeveer 10 % tot minimaal 30%;
- 75% van de deelnemers aan een formeel traject (met erkend diploma) slaagt binnen de afgesproken termijn;
- 75% van de deelnemers aan een informeel traject haalt de vooraf afgesproken doelen binnen de afgesproken termijn;
- Voor monitoring en kwaliteit zijn (landelijk) werkbare systemen opgezet en ingevoerd.

Deze ambities zijn vertaald in thema's en actielijnen. Hieraan zijn maatregelen gekoppeld:

| Thema | Maatregelen |
|---|---|
| Versterken van de taalsamenwerking | • Versterking van de continuïteit en duurzaamheid van de functie van de taalhuiscoördinator<br>• Taalhuizen werken alleen met gecertificeerde vrijwilligers en de basistraining voor vrijwilligers wordt alleen gegeven door gecertificeerde trainers<br>• Certificering van de taalhuizen/ -punten |
| Bovenlokale samenwerking versterken | • Benoemen van een regio-coördinator<br>• Gezamenlijke communicatiestrategie<br>• Organiseren van gezamenlijke events |

| | |
|---|---|
| Groter bereik NT1 | • Wervingsactiviteiten gericht op specifieke doelgroepen<br>• Structureel screenen van uitkeringsgerechtigden<br>• Werkgeversaanpak |
| Inzet van ervaringsdeskundigen/ taalambassadeurs | • Elke gemeente maakt meer gebruik van ervaringsdeskundigen |
| Inzicht in lokaal en actueel lesaanbod | • Ontwikkelen van een platform waar het actuele regionale en lokale scholingsaanbod geraadpleegd kan worden |
| Kwaliteit en monitoring | • Inzet van een registratiesysteem waardoor systematisch kwalitatieve en kwantitatieve resultaten gemonitord kunnen worden |

Het regionaal plan wordt jaarlijks vertaald naar een actueel uitvoeringsplan.

Lokaal zijn de stuurgroep en de werkgroep laaggeletterdheid ingericht. In de stuurgroep bepalen we de kaders voor de uitvoering van het lokale beleid, dat door de werkgroep wordt uitgevoerd. Deze werkgroep komt regelmatig bij elkaar en vertaalt de aanpak laaggeletterdheid naar concrete acties.

**1.4 Relatie sociaal domein**

In Borger-Odoorn is in 2014 voor een integrale visie op het sociaal domein gekozen, met één integraal beleid en één integraal budget. Het bevorderen van geletterdheid maakt hier onderdeel van uit. Taal is een door iedereen gebruikt middel om wijzer te worden, je weg te vinden en stimuleert onafhankelijkheid. De bestrijding van laaggeletterdheid, en dus ook de omgang met taal, is een thema op zich. Om dit vorm te geven wordt er samenwerking gezocht met verschillende thema's binnen het sociale domein. We benadrukken hierbij de samenwerking en overlap met de onderwerpen participatie, jeugd- en volwassenenonderwijs, volksgezondheid, eenzaamheid en statushouders.

**1.5 Terugblik op 2020**

We hebben ons het afgelopen jaar gericht op het bereiken van de doelstelling die wij onszelf hebben gesteld, namelijk het bereiken van 270 tot 300 deelnemers. Deze doelstelling hebben we ruimschoots behaald, met een totaal van 318 bereikte deelnemers. Deze groep bestaat uit het aantal deelnemers van de WEB-Trajecten bij het Drenthe College en de deelnemers die in de afgelopen vier jaar een traject hebben gevolgd bij het Taalhuis.

We kijken terug op 2020 als een jaar dat, vanwege het coronavirus en de gevolgen van de ingezette maatregelen, niet te vergelijken is met eerdere jaren. We hebben onszelf het afgelopen jaar uitgedaagd om de activiteiten en begeleiding (digitaal) te kunnen voortzetten. Onderstaande punten hebben we in 2020 kunnen gerealiseerd:

- De basisgroepen van het Drenthe College zijn vorig jaar geëvalueerd. Er was minder animo voor de lessen, maar wel voor autotheorielessen. Door autotheorielessen vorm

te geven is nieuw aanbod gecreëerd. De trainingen voor vrijwilligers vinden sinds vorig jaar online plaats. Dit maakt het aanbod flexibeler.

- We hebben geïnvesteerd in het werven van vrijwilligers, hiervoor hebben aandacht gevraagd In Week-in-Week-uit en op Social Media. We hebben hier veel reacties op gekregen en ongeveer 7 aanmeldingen voor nieuwe vrijwilligers (tot nu toe).
- We hebben geïnvesteerd in het bereiken van NT1 deelnemers door vorig jaar 50 lokale bedrijven aan te schrijven of telefonisch contact met ze op te nemen. We hebben gesproken over hoe zij omgaan met laaggeletterdheid onder hun werknemers en hebben ter informatie folders opgestuurd.
- Laaggeletterdheid is een onderwerp in het sociaal domein brede actieplan Coalitie Goede Start. De Taalhuiscoördinator sluit aan bij de overleggen, waardoor er aandacht is voor laaggeletterdheid binnen de coalitie.
- Het regionale Educatieplan 2020-2024 is vastgesteld door het college in najaar van 2020.
- Er is een presentatie gegeven bij het Sociaal Team Werk over laaggeletterdheid.

Een uitgebreide terugblik op de gehele periode is uiteengezet in het 'Evaluatierapport aanpak laaggeletterdheid Borger-Odoorn 2017-2020'.

**1.6 Doelstelling**

*Doel:*
In het Educatieplan is als doel geformuleerd dat het aantal trajecten in 4 jaar is toegenomen van 6% (1.500) naar 8% (2.000) van het aantal (25.000) laaggeletterden in de AMRD.

Vertaalt naar onze lokale situatie (en rekening houdend met onze resultaten van de vorige periode), willen wij in de komende 4 jaren opnieuw minimaal 10% van het aantal laaggeletterden (ongeveer 2.000 tot 2.500 inwoners) bereiken. Dit betekent dat we in totaal 240 deelnemers willen bereiken.

*Looptijd:*
Het regionale Educatieplan loopt van 2020 tot 2024, de doelstellingen in het plan sluiten aan bij onze lokale doelstellingen.

Dit aantal deelnemers dat we willen bereiken is lager dan voorgaande jaren, omdat we ons dit jaar meer willen focussen op de verbinding tussen de betrokken ketenpartners en de zichtbaarheid van ons Taalhuis in onze gemeente. Door te investeren in een warme overdracht aan het einde van een traject, kunnen we het aanbod van de activiteiten beter benutten en de betrokken partners beter informeren. Wanneer iedereen op de hoogte is van het actuele activiteitenaanbod, kunnen meer deelnemers doorverwezen worden. In 2021 wordt aandacht besteed aan het investeren in de samenwerking, zodat iedereen elkaar blijft vinden en elkaars rollen en het complete aanbod scherp in beeld heeft. In de onderstaande hoofdstukken gaan we in op de manier waarop we deze kwalitatieve slag gaan maken in de samenwerking tussen de ketenpartners.

# 2. Doelgroep

De activiteiten zijn gericht op alle inwoners van de gemeente Borger-Odoorn vanaf 18 jaar, met een hulpvraag op het gebied van taal, rekenen en/of digitale vaardigheden. Een hulpvraag impliceert in dit geval dat het taalniveau 2F of lager is.

Binnen deze omschrijving vallen een aantal doelgroepen, waaronder jonge ouders, ouders van jonge kinderen, laagopgeleiden, volwassenen met een uitkering, ouderen, mensen met een migratieachtergrond, etc. Daarnaast kan door deze doelgroepen heen een onderscheid worden gemaakt in de groepen NT1 (voor wie Nederlands de moedertaal is) en NT2 (voor wie Nederlands niet de moedertaal is).

Om meer sturing te geven aan te ontwikkelen activiteiten willen we periodiek een focus aanbrengen door een specifieke doelgroep extra aandacht te geven. Voor 2021 zijn dat wederom de NT1-ers die willen re-integreren op de arbeidsmarkt én ouders met jonge kinderen. Dit betekent dat de gezamenlijke activiteiten vooral worden gericht op signalering en instroom van deze subgroepen.

Daarnaast blijft er een vaste infrastructuur voor andere subgroepen. In het algemeen zullen we daarbij nog wel letten op een goede door- en uitstroom per activiteit. Deze moet blijven aansluiten op het niveau van de cursist.

**2.1 Hoe proberen we de doelgroep te bereiken?**
Eind 2016 is er een samenwerkingsovereenkomst getekend door 6 partijen. Hierin hebben deze partijen gecommitteerd aan de volgende doelstelling:

‘*De gemeente Borger-Odoorn streeft naar het verlagen van het aantal laaggeletterden met 10% voor de komende 4 jaren.’*

We hebben in gezamenlijkheid met deze partijen afgesproken om de samenwerkingsovereenkomst voor de komende 4 jaren te verlengen. De verschillende partijen in het netwerk hebben een belangrijke rol in de signalering en doorverwijzing, maar ook in het aanbod in de taalaanpak. Elke partner heeft hierin een eigen verantwoordelijkheid, met uiteindelijk een gezamenlijke verantwoordelijkheid om alle activiteiten zodanig op elkaar af te stemmen dat ze leiden tot trajecten.

In 2021 willen we ons focussen op het ‘warm overdragen van de deelnemer’ in plaats van het doorverwijzen. Om deze verandering door te kunnen voeren, moet er een goede infrastructuur liggen waar het taalaanbod in de gemeente samen komt. Hierin speelt de taalhuiscoördinator een belangrijke rol als spin in het web.

De volgende partijen hebben de overeenkomst ondertekend en hebben allen een eigen rol in het taalnetwerk:

- **Welzijnsorganisatie Andes**

De welzijnsorganisatie is de feitelijk werkgever van de taalhuiscoördinator. De taalhuiscoördinator is de 'spin in het web' tussen deelnemer, vrijwilliger en partners. Zij draagt zorg voor het signaleren van laaggeletterdheid, de werving, intakes en begeleiding van de taalvrijwilligers. Ook draagt zij bij aan de organisatie van de cursussen voor vrijwilligers en de toeleiding naar didactische ondersteuning. De coördinator zorgt samen met de didactisch ondersteuner en het VIP! Voor een goede toerusting van de taalvrijwilliger met als doel een passend leertraject aan te bieden aan de deelnemer.

Het uitbouwen en onderhouden van een lokale taalinfrastructuur is hierin van belang. De taalhuiscoördinator stimuleert de samenwerking tussen de formele en informele partijen met als doel om de integrale werkwijze te verdiepen en te verbreden. Hierbij ontstaat een signalerende functie richting de samenwerkingspartners.

Er wordt in 2021 gefocust op het aansluiten bij activiteiten die al door de netwerkpartners worden georganiseerd. Een voorbeeld hiervan is het aanbieden van trainingen om de professionals van de lokale coalitie Goede en Kansrijke start te trainen op het signaleren en herkennen van laaggeletterdheid. Ook worden passende PR en communicatieactiviteiten georganiseerd door Welzijnsorganisatie Andes evenals de administratieve ondersteuning van het Taalhuis.

- **Stichting Sociale Teams**

Stichting Sociale Teams Borger-Odoorn zal in 2021 bestaan uit drie integrale en gebied gebonden teams. Alle teams hebben een rol in de signalering en doorverwijzing van laaggeletterden.

De sociale teams hebben vanuit de WMO, Jeugd- en Participatiewet contact met veel inwoners van de gemeente Borger-Odoorn en hebben structureel en doorlopend aandacht voor de signalering van laaggeletterdheid. Zij stellen actief vragen om eventuele laaggeletterdheid te herkennen, maken dit bespreekbaar en motiveren mensen om hiermee aan de slag te gaan. Zij motiveren mensen bijvoorbeeld om naar het Taalhuis te gaan. Dit doen zij vanuit de overtuiging dat laaggeletterdheid de basis kan zijn van vele andere problemen die mensen hebben. Ook wordt onder andere ingezet op de wettelijke verplichting van de wet Taaleis en doorverwijzing naar de bibliotheek en het Taalhuis bij onvoldoende vaardigheden, of doorverwijzing naar extra cursussen bij het Drenthe College. Indien er niet direct bereidheid is om met taal aan de slag te gaan, kan het ook zijn dat de sociaal werkers dit (het motiveren om naar het taalhuis te gaan) als doel meegeven aan de zorgaanbieder die ingezet wordt. De sociaal werker zal hier dan tijdens de evaluatiemomenten op terugkomen.

- **Drenthe College**

Bij uitstroom uit de lesgroepen van het Drenthe College worden cursisten doorverwezen naar het taalhuis. Het gaat daarbij om uitstroom uit de inburgering en uitstroom uit de groepen basisvaardigheden. Uitstroom vanuit de inburgering kan zeer divers zijn:

- Cursisten NT2 die met vrijstelling uitstromen. Uitstroom met vrijstelling betekent dat deze mensen hun inburgeringsexamen niet hebben gehaald. Doorgaans omdat de afstand tot het te behalen niveau te groot is om in de beschikbare tijd te overbruggen. De oorzaak zit in cursistfactoren (intelligentie, als analfabeet gestart, psychische, fysieke klachten). Het doorverwijzen van deze groep naar het taalhuis is urgent; het niet oppakken van deze groep leidt tot vereenzaming, niet zelfredzaamheid etc.
- Cursisten die het inburgeringsexamen gaan halen worden aan het einde van de cursus doorverwezen naar het taalhuis of naar taalverhoging bij het Drenthe College.
- Inburgerings-Cursisten met veel potentie kunnen na het behalen van hun inburgeringsexamen doorverwezen worden naar de taalverhogingsgroep met uiteindelijk doel het behalen van het staatsexamen B1.
- Uitstroom uit de basisvaardigheden groep. Ook deze cursisten worden door middel van een warme overdracht begeleid naar het taalhuis.

| **In 2021 worden door het Drenthe College de volgende activiteiten uitgevoerd** | |
|---|---|
| **NT2 Nederlands tweede taal:1** | groep taalverhoging formeel taalonderwijs samen met de gemeente Coevorden, op weg naar B1, 2 dagdelen per week op locatie in Emmen. |
| **Ondersteuning werk- en stuurgroep.** | Didactische ondersteuning van de taalhuiscoördinator, niveaubepaling cursisten, deelname aan de werkgroep, etc. 1 dagdeel per week |
| **Autotheorielessen** | Taallessen ondersteunend aan het behalen van het theorie examen voor het autorijbewijs, in verband met onvoldoende woordenschat van de deelnemers. Deze groep voortzetten in 2021 en in overleg doorverwijzen naar een taalverhogingsgroep om de Nederlandse taal te verbeteren. Ook gaan we in 2021 in overleg met de desbetreffende deelnemers om te onderzoeken wat het vervolg kan zijn. |

- **Bibliotheek**

De bibliotheek heeft een groot aanbod aan cursussen en informatie die kan helpen in het taalaanbod. natuurlijk ook het uitlenen van boeken; fysiek, digitaal, groot-letter, maar ook voelboeken, luisterboeken en boeken die speciaal zijn uitgegeven voor minder taalvaardige mensen. Tevens is de bibliotheek een partner om bijeenkomsten mee te organiseren. Het is een ontmoetingsplek voor mensen. De bibliotheek ontwikkelt momenteel een nieuw bibliothekenplan, waarbij aandacht wordt besteed aan integraal samenwerken met de betrokken partners.

| **In 2021 worden door de Bibliotheek de volgende activiteiten uitgevoerd** | |
|---|---|
| **BoekenPret** | BoekStart-BoekenPret is een programmalijn die ouders met kinderen van 0-6 jaar ondersteunt in het lezen en plezier beleven aan verhalen en boeken. Ouders en professionals krijgen handvatten om voorlezen een vaste plek (routine) te geven in gezin en kinderopvanginstelling. Het streven is om kinderen die als baby starten in het programma, 500 (voor)leesuren op te laten |

| | |
|---|---|
| | doen in de periode tussen 0 en 6 jaar, waarvan een positieve leesmotivatie en verbeterde taalvaardigheid het resultaat is. Boekenpret wordt op dit moment op een beperkt aantal scholen uitgevoerd. |
| **BoekStart** | BoekStart is een leesbevorderingsprogramma dat zich richt op baby's en het jonge kind (0-4 jaar) en hun ouders. Het doel is om ouders van baby's intensief met boeken en het lezen daarvan in aanraking te brengen door ze te binden aan de plaatselijke bibliotheek. |
| **Klik & Tik** | Cursus op verschillende niveaus, waarin cursisten leren omgaan en werken met computers en internet. |
| **Digisterker** | Cursisten leren hoe ze zaken met de (gemeentelijke) overheid via internet snel en makkelijk kunnen regelen. Ze maken zelf een DigiD aan en leren hiermee te werken. |
| **Taalcafé** | Een taalcafé biedt structurele en laagdrempelige oefenmogelijkheden om Nederlandse te spreken. Momenteel worden er geen taalcafés georganiseerd in verband met de geldende coronamaatregelen. |
| **Op pad door Prentenboekenland** | Kinderen en hun ouders gaan op stap door de school. Daarbij wordt voorgelezen en ze doen samen opdrachten. Na afloop volgt er een 'voorlees-challenge' thuis. Drie weken later - na veel voorleesmomenten thuis - volgt er een afsluiting op school. Als beloning ontvangen ouders en kind een voorleesdiploma |
| **Peuterpret** | Tijdens de activiteit Peuterpret ervaren ouders en kinderen welke prachtige peuterboeken er zijn en hoe je hierover met je kind kunt praten en spelen. Tijdens de activiteit wordt er voorgelezen en gaan ouder en kind samen aan de slag met allerlei spelletjes. Na afloop geeft de educatiemedewerker van de bibliotheek een aantal boeken- en voorleestips aan de ouders. |
| **Vakantielezen** | Voor de kinderen van groep 3 en 4 is er vakantielezen. Kinderen beginnen met het lezen op school en tijdens de zomervakantie worden kinderen gestimuleerd om te blijven lezen, door ondersteuning van hun ouders. |

Met al haar activiteiten wil de bibliotheek vooral bijdragen aan een succesvolle gezinsaanpak van laaggeletterdheid. Met landelijke leesbevorderingsprogramma's zoals BoekStart en de Bibliotheek op school worden ouders en opvoeders ondersteund bij het bieden van een stimulerende (voor)leescultuur thuis.

- **Stichting Lezen & Schrijven**

Stichting Lezen & schrijven is geen kernpartner, maar als drager en ontwikkelaar van de aanpak Taal voor het leven nauw betrokken bij de aanpak in Borger Odoorn. Stichting Lezen & Schrijven heeft een ondersteunende en adviserende rol. In de periode 2020-2024 verandert de rol van Stichting lezen & schrijven. De stichting blijft de gemeente Borger Odoorn vanuit het Landelijk Ondersteuning Programma begeleiden vanuit een adviserende en ondersteunende rol. De regierol van de gemeente wordt de komende jaren groter en dat deel

neemt af voor L&S. De stichting zet zich samen met de gemeenten in de AMRD in om te komen tot een integrale aanpak Laaggeletterdheid waarin alle beleidsterreinen zijn opgenomen. De stichting ondersteunt de gemeente in het maken van de plannen en met overkoepelende activiteiten. De lokale uitvoerende rol neemt af als het gaat om individuele ondersteuning vanuit het Taalhuis. De stichting blijft de komende jaren actief als onafhankelijk expert en zetten in op een duurzame aanpak en kwaliteit van trajecten. Daarnaast worden landelijke ontwikkelingen door vertaald naar het lokale taalnetwerk en worden professionals getraind in nieuwe methodieken en materialen. Naast het landelijk ondersteuning Programma zet de stichting zich vanuit 3 andere subsidies in op; Bereik NT1 deelnemers, Ouderbetrokkenheid en bereik en ondersteuning richting werkgevers.

- **Gemeente**

In de taalaanpak heeft de gemeente een coördinerende, faciliterende en signalerende rol. Hierin is het streven dat het onderwerp zo dicht mogelijk bij de maatschappelijke partners ligt. Zij zien en weten wat onze inwoners nodig hebben.

Structurele aandacht voor het bevorderen van geletterdheid, maar ook het toegankelijk maken van informatie voor laaggeletterden; dit uit zich bijvoorbeeld in de communicatie. Alle ambtenaren zijn in 2018 geschoold om op een laag taalniveau begrijpelijk te kunnen communiceren met de inwoner. Daarnaast is er bij specifieke dienstverlening aandacht voor laaggeletterdheid en nemen we het mee in onze uitvraag aan partners in het sociaal domein. Hierin spelen de Stichting Sociale Teams en Welzijnsorganisatie Andes een belangrijke rol en als het gaat om de inkomensondersteuning ook de gemeente Emmen.

De cultuurcoaches en combicoaches zijn van grote waarde voor de kwaliteit van cultuureducatie en het leggen van verbindingen tussen cultuur, onderwijs, sport en welzijn. De cultuurcoach is werkzaam binnen de gemeentelijke organisatie en is onder andere nauw betrokken bij de organisatie van culture activiteiten binnen de gemeente.

In 2021 focussen we ons op het verbinden van onze partners en te zorgen dat de rollen, verantwoordelijkheden en het aanbod van de verschillende partners voor iedereen binnen het samenwerkingsverband duidelijk is.

# 3. Wat doen we preventief?

Het is wenselijk om in de bevordering van geletterdheid ook aandacht te hebben voor het preventieve deel. Hierbij wordt aandacht gegeven aan het voorkomen van laaggeletterdheid bij nieuwe generaties. Meer samenwerking met onderwijs, GGD en kinder-peuteropvang lijkt hierin een logische stap. Vanuit maatschappelijke ontwikkeling is er een eerste inventarisatie gedaan van de preventieve activiteiten gekoppeld aan onderwijs. Onderstaand zijn de relevante activiteiten benoemd:

*Voor-, vroegschoolse educatie (VVE), kinderopvang en consultatiebureau.*
VVE is erop gericht om kinderen met een risico op (taal)achterstanden te begeleiden met VVE in de leeftijd van 2,5 tot 6 jaar.

Uit internationaal wetenschappelijk onderzoek blijkt het belang van een hoge educatieve kwaliteit in de doorgaande lijn om beoogde effecten te behalen op het bestrijden van onderwijsachterstanden. Deelname aan goede voorschoolse voorzieningen op korte termijn kan leiden tot toegenomen cognitieve (leer)vaardigheden en een betere sociaalemotionele ontwikkeling bij kinderen, en op lange termijn tot betere schoolprestaties, betere kansen op de arbeidsmarkt, betere verdienmogelijkheden, betere gezondheid, en andere baten van onderwijs. Met name kinderen met (risico op) een achterstand profiteren van extra stimulering op jonge leeftijd, zodat zij beter voorbereid starten op de basisschool

Uit onderzoek blijkt ook dat een deel van de VVE doelgroep laaggeletterde ouders heeft. In de kinderopvang en op het consultatiebureau wordt daarom bijvoorbeeld gewerkt met Boekstart, een methode om het samen lezen te bevorderen. Hierbij vragen we een actieve rol van de ouders, waarmee we naast preventief voor het kind ook de ouders stimuleren om te blijven lezen.

*Homestart*
Vanuit de vrijwilligersorganisatie HomeStart ondersteunt een vrijwilliger een gezin, door het gezin wekelijks vraaggerichte thuisondersteuning te bieden (voorbeelden zijn ondersteuning met de opvoeding, administratie, of gewoon persoonlijke aandacht en een steuntje in de rug). Deze ondersteuning kan een belangrijke bijdrage leveren aan de stabiliteit in de thuissituatie. Home-Start wordt wereldwijd aangeboden in meer dan twintig landen. In Nederland werkt Home-Start nu vijfentwintig jaar. Het doel is om kleine vragen klein te houden en niet te laten uitgroeien tot grote problemen. In relatie tot laaggeletterdheid heeft de vrijwilliger van HomeStart een signalerende functie en kan hij of zij laaggeletterdheid opmerken bij de ouders en kinderen en dit signaal delen met de professionals.

*Coalitie Goede en Kansrijke Start*
Ieder kind verdient de best mogelijke start van zijn of haar leven en een optimale kans op een goede toekomst. De eerste 1000 dagen van een kind zijn cruciaal voor een goede start. De gezondheid van een kind voor, tijdens en na de geboorte blijkt een belangrijke voorspeller te zijn van problemen – zowel fysiek als mentaal - op latere leeftijd. Goede Start wil de gezondheid van de volgende generatie inwoners in de Veenkoloniën verbeteren, het landelijke actie programma Kansrijke Start (dat later van start is gegaan) heeft dezelfde ambities. Goede Start omvat de fasen tussen conceptie en het achttiende levensjaar.

Preventie en interventie van risico's voor (kwetsbare) zwangeren, gezinnen en kinderen is een belangrijk uitgangspunt. Goede Start focust zich op het oplossen van problemen die gevolgen hebben voor de gezondheid en ontwikkeling op jongere en latere leeftijd.

Vanuit het landelijke programma Kansrijke start werd er aan gemeenten een impuls beschikbaar gesteld om aan de slag te gaan met een zogeheten lokale coalitie. In Borger-Odoorn is er in januari 2020 een lokale coalitie opgestart dit is een samenwerking tussen betrokken professionals uit het sociale domein (o.a. jeugdgezondheidszorg, welzijn, schuldhulpverlening, werk & inkomen en huisvesting) en professionals uit het medische domein (o.a. verloskundigen, gynaecologen, kraamzorg, huisartsen en de volwassenen GGZ).

De lokale coalitie maakt gezamenlijke afspraken over het eerder bereiken van kwetsbare ouders, over signalering, doorverwijzing en over hoe begeleiding rond kwetsbare gezinnen voor en tijdens de zwangerschap en na de geboorte, verbeterd kan worden. In Borger-Odoorn zijn op dit moment de thema's binnen de lokale coalitie het beter bereiken van de doelgroep, rookvrij opgroeien, laaggeletterdheid en borstvoeding. De Taalhuiscoördinator is vertegenwoordigd in de lokale coalitie.

# 4. Hoe geven we de samenwerking vorm?

Om deze samenwerking gestalte te geven is er een interne organisatie ingericht. Deze is onder te verdelen in drie onderdelen. Onderstaand worden deze beschreven:

*Taalhuiscoördinatie*
Er zijn veel verschillende partijen betrokken bij de aanpak voor laaggeletterdheid. Deze moeten met elkaar verbonden worden en verbonden blijven. Anderzijds zijn er de taalambassadeurs, taalvrijwilligers en deelnemers.

De coördinerende taak bevat drie elementen.

*1: externe functie*
De coördinator is de verbinder in het taalnetwerk. De coördinator functioneert als netwerkpartner en is het aanspreekpunt voor alle partijen betrokken in de aanpak.

*2: interne functie*
Dit behelst het werven van vrijwilligers en deelnemers, het voeren van intakegesprekken, de administratie, monitoring en toetsing.

*3: didactisch*
Het ondersteunen van vrijwilligers, het toetsen van de leervraag en het verzorgen van cursussen.

Het uitvoeren van al deze taken door één persoon wordt in de praktijk lastig ervaren, omdat de drie elementen andere vaardigheden vragen. De coördinatie hoeft niet door één persoon uitgevoerd te worden en wordt nu onderverdeeld in 3 personen. In 2021 gaan de coördinatoren zich specifieker richten op de invulling van de externe functie; het verder uitbouwen van het netwerk, het onderhouden van de samenwerking met de lokale ondernemers en de zichtbaarheid van het Taalhuis in de gemeente.

*Stuurgroep laaggeletterdheid Gemeente Borger-Odoorn*
De stuurgroep is gericht op de beleidsmatige besluitvorming om het thema laaggeletterdheid onder de aandacht te brengen en houden binnen de gemeente Borger-Odoorn. De rol en activiteiten van het taalhuis zijn hierin belangrijk. Verschillende partijen zijn hierbij betrokken: Welzijnsorganisatie Andes, Biblionet, Stichting Lezen en Schrijven, Drenthe College, Stichting Sociale Teams (bestaande uit 3 sociale teams en 1 team werk) en de Gemeente Borger-Odoorn.

*Werkgroep laaggeletterdheid Gemeente Borger-Odoorn*
De werkgroep is ingericht om de taalhuiscoördinator te ondersteunen bij de uitvoering van haar activiteiten. De stuurgroep en de werkgroep geven elkaar input, waarbij de werkgroep meer gericht is op de uitvoering. De werkgroep bestaat in 2021 uit de taalhuiscoördinator, een medewerker vanuit de bibliotheek, een regisseur van de Stichting Sociale Teams en enkele vrijwilligers.

# 5. Taalvrijwilligers en –ambassadeurs

We hebben in 2020 aandacht besteed aan het werven en opleiden van vrijwilligers en de signalerende rol die (onder andere) budgetmaatjes hebben gekregen op het gebied van laaggeletterdheid en gaan dit in 2021 verder uitbreiden, meer informatie hierover staat beschreven in de terugblik op 2020 en het evaluatierapport. In 2021 blijven we waardering uiten voor onze taalvrijwilligers en ondersteunen we waar nodig.

We gaan in 2021 onderzoeken (samen met de andere gemeenten binnen de AMRD) welke rol we weggelegd zien voor de taalambassadeurs binnen ons Taalhuis. Op dit moment zijn 2 taalambassadeurs aan ons taalhuis verbonden die zich willen inzetten om laaggeletterdheid onder de aandacht te brengen. Zij hebben binnen ons taalhuis op dit moment nog geen duidelijke rol. Wel zijn de ambassadeurs betrokken geweest bij de week van alfabetisering en bij presentaties aan partners.

# 6. Acties in 2021

Onderstaand een aantal actiepunten die moeten leiden tot een meer concrete aanpak. We hebben de actiepunten (inclusief de ‘dragers’ vanuit de stuurgroep) ook vormgegeven in een visualisatie in Bijlage 1.

Allereerst de actiepunten die in 2021 opgepakt worden door de taalhuiscoördinator:

- Investeer in het huidige aanbod van alle betrokken partijen.
- Aansluiten bij activiteiten georganiseerd door samenwerkingspartners om hiermee laaggeletterdheid onder de aandacht te blijven brengen.
- Onderzoek doen naar de huidige en in de toekomst gewenste rol van de taalambassadeurs.
- Meewerken aan de coalitie Goede en Kansrijke Start.
- Certificering van het Taalhuis in het laatste kwartaal van 2021. In de periode mei 2020-2023 worden alle Taalhuizen in Nederland gecertificeerd. Onderdeel van de certificering zijn het uitvoeren van een audit en het verwerken van de bijbehorende gegevens.
- Onderzoeken hoe we verbindingen kunnen leggen tussen (het beleid en de uitvoering op het gebied van) armoede en laaggeletterdheid in de gemeente.

Aan de stuurgroep de taak om de rol die zij in 2020 had voort te zetten en binnen het netwerk uitvoering te geven aan onderstaande plannen:

- Onderwerpen te agenderen om deze doelgroepen in 2021 en verder te gaan bereiken in de nieuwe beleidsperiode.
- We gaan onderzoeken (in regionaal verband) of ervaringsdeskundigen iets kunnen betekenen in het signaleren van laaggeletterden. Wellicht kennen zij mensen in hun omgeving die hun taalvaardigheid zouden willen verbeteren, maar op dit moment niet weten hoe zij dit moeten aanpakken.
- Cultuuractiviteiten blijven betrekken, in blijven zetten op camouflerende activiteiten zoals bijvoorbeeld de autotheorieles.
- Met omliggende gemeenten en de arbeidsmarktregio (AMRD) uitvoering geven aan

het vastgestelde Educatieplan 2020-2024.

- Het taalaanbod en de ketensamenwerking verbeteren (waar de één stopt gaat de ander verder, warme overdracht), om hiermee deelnemers mee te nemen in plaats van te verwijzen.
- Aansluiten bij werkgroepen en op de hoogte blijven van de actualiteiten met betrekking tot de nieuwe Wet Inburgering die vanaf 2022 in werking treedt, om de integraliteit (tijdens de voorbereiding en vanaf de inwerkingtreding) te vergroten.
- Verkennen deelname aan een pilot van het ministerie van Binnenlandse Zaken gericht op het vergroten van digitale inclusie.

We zijn voor de uitvoering van deze actiepunten afhankelijk van de gevolgen die de coronamaatregelen met zich meebrengen. Een gevolg van de maatregelen is dat het matchingsproces tussen deelnemers en vrijwilligers op moment van schrijven (begin 2021) stil ligt, hierdoor is een wachtrij ontstaan die we oppakken zodra dit weer mogelijk is.

Daarnaast gaat de certificering van ons taalhuis en de voorbereiding hier op inzet kosten van onze taalhuiscoördinator en onze stuurgroep. Dit zijn factoren waar we extra rekening mee houden in de prioritering van onze activiteiten in 2021.

# Bijlagen

**Bijlage 1: Visualisatie jaarplan**

## Visualisatie Jaarplan aanpak Laaggeletterdheid 2021 Borger-Odoorn

| Ambitites | Activiteiten | Resultaten | Dragers |
|---|---|---|---|
| **Minimaal 60 deelnemers bereiken in 2021** | WEB-Trajecten verzorgen<br>- NT2 Nederlands tweede taal<br>- Autotheorielessen taalvaardigheden | Ongeveer 10 deelnemers bereiken | Drenthe College |
| | Begeleiding Taalvrijwilligers | | Taalhuis |
| | Organiseren trainingen vrijwilligers | - (Online) trainingen aanbieden vanuit Andes<br>- Basistrainingen flexibel aanbieden | Taalhuis |
| | Didactische ondersteuning verzorgen vrijwilligers | 4 uren per week didactische ondersteuning bieden | Drenthe College |
| | | | |
| | Verzorgen activiteit Klik&Tik | | Bibliotheek |
| | Verzorgen activiteit DigiSterker | | Bibliotheek |
| | Taalcafé | Opstarten (indien mogelijk gezien coronamaatregelen). | Bibliotheek |
| **Bereiken doelgroep re-integratie deelnemers** | Herkennen en signaleren door Team Werk | Doorverwijzen van 15 deelnemers naar een traject bij het Taalhuis | Stichting sociale teams Borger-Odoorn |
| **Verbreding signalering** | Combicoach seniorensport volgt training laaggeletterdheid | | Gemeente |
| | Netwerkpartners (Homestart, Coalitie Goede Kansrijke Start) volgen training laaggeletterdheid | | Taalhuis |
| | Informatiepunt digitale overheid opstarten | | Bibliotheek |
| **Bereiken doelgroep jonge gezinnen** | Uitvoering Boekstart + verder uitrollen naar meer basisscholen | Boekstart uitvoeren op 14 basisscholen in Borger-Odoorn. | Bibliotheek |
| | Uitvoering boekenpret | | Basisscholen |
| | Uitvoering Peuterpret | | Bibliotheek en basisscholen |
| | Uitvoering vakantielezen | | Bibliotheek en basisscholen |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | Uitvoering op pad in prentenboekenland | | Bibliotheek en basisscholen |
| **Versterken samenwerking kerngroep** | Warme overdracht realiseren (meenemen in plaats van verwijzen) | | Allen |
| | Samenwerking opzoeken op locaties | Verkennen: Autotheorielessen organiseren in de bibliotheek | Bibliotheek en DC |
| | | | |
| **Rol Taalambassadeurs onderzoeken** | In regionaal verband oppakken (vanuit samenwerking Educatieplan) | | Gemeente en Taalhuis |
| | | | |
| **Monitoringssysteem gebruiken** | Regionaal implementeren van monitoringssysteem Maurice de Greeff | Verkenning afgerond in 2021 | Gemeente en Taalhuis |
| **Certificering Taalhuis** | Uitvoeren van de certificering | | Taalhuis en gemeente |
| **Digitaliseren huidig aanbod** | Verkennen deelname project Agents of Change gericht op Digitale Inclusie | | Gemeente, Taalhuis en bibliotheek |
| | Digitaal aanbod creëren lessen DC | Onderzoeken of digitale lessen wenselijk zijn bij de doelgroep | Drenthe College |